

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

No5

2026 MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

АДАПТИВНОЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	10
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Исматуллаев Темур Равшан угли	
STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEKANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI	18
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА.....	26
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишеревич	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	35
Габбарова Ильмира Володиевна	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	41
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	48
Усманова Азиза Баходировна	
PEREGONDAGI HARAkatNI BOSHqARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSessorLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIqISH.....	53
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	62
Alimova Dilafro'z Tohir qizii	
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	68
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR.....	67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	74
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li	
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHqARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI.....	89
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH.....	101
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY	106
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	

MHXS STANDARTLARIGA O'TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	117
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO'P O'LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI	123
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIVAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI	127
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO'Y BERISHI MUMKIN BO'LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI	132
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o'g'li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich	
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQRISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH...	143
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg'ashova Madina, Jo'rayev Muhiddin	
JAHON MOLIVAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	147
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.	
KORXONALARDA "TEJAMKOR ISHLAB CHIQRISH" KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	151
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO'LLARI.....	156
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH	161
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
AHOLINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O'RNI	166
Irgashev Anvar Farxodovich	
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	173
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР	178
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI	184
O'tbosarov Abrorbek Adxamjon o'g'li	
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQRISH.....	189
Xamidova Zarifa Urol qizi	
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI.....	196
Ro'zmetov Mansur	
O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TURIZMNI QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	200
Shaydulova Marjona Alisher qizi	
KORXONALARNING MOLIVAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIVAVIY TAHLILI AHAMIYATI.....	205
Rizoyev Farrux Hikmatilloevich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	210
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	215
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ	225
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	231
Тожалиев Шохрух Талип ўғли GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING	236
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH	241
Azlarova Aziza Axrorovna AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI	248
Marufxanov Davron Hasanovich O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI	255
Isakjanova Saboxat Muhamedovna MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI	263
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO'LLARI	268
Anvar Deberdiyev RAQAMLI XIZMATLARNING O'ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O'RNI	272
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI	278
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILiyATIGA YANGICHA YONDASHUV	283
Tadjiev Bexzod Umidjanovich OTMNI MOLIYAVIY TA'MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELARI	290
Tuxliyev Bozor Karimovich TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	293
Abirova Nargizabonu TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	298
Ro'ziyeva Maftuna Yusufovna OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO'RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI	303
Sharipova Shahlo Istamovna METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	308
Maxmudov Dostonbek Soyibjon o'g'li SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	312
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna O'ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	317
Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra	

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOYIY XARAJATLARNI BOSHQARISH.....	323
Primova Nigora Ikrom qizi	
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR	331
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASI..	337
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	341
Xakimov Akbar Anvarovich	
FOTOELEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI.....	344
Majidova Maxliyo A'zam qizi	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	354
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV).....	362
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova	
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES.....	367
Sanemkhan Abdullaeva	
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI	375
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li	
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQLASH	379
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin	
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА.....	386
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	397
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	403
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	407
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHİYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI	411
Karimova Shaxnoza O'ktamovna	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	418
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH	423
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
AKTIVLAR QADRSIZLANISHI XARAJATLARINING MOLIYAVIY VA SOLIQ HISOBOTLARIGA TA'SIRI.....	427
Jarimbetov Ajiniyaz Kurbanbaevich	

MUHANDISLIK GEOMETRIYASI VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARINI O'QITISHDA MULTIMEDIA VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM NATIJALARIGA TA'SIRI: AUDIO VA VIDEOTEKNOLOGIYALAR IXTISOSLIGI MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	430
Utkirova Mamura Faxriddin qizi	
HUDUDIY TADBIRKORLIK TIZIMIDA INVESTITSION RESURSLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INSTITUTSIONAL VA EKONOMETRIK YONDASHUVLARI	436
Isakov Axmadali Esanbayevich	
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA INVESTITSION RESURSLARNING TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH	444
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
XABAR ALMASHISHGA ASOSLANGAN MARKETINGDA ISTE'MOLCHILARNING SHAXSIY HAYOTINI KUTILMALARI	452
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI OPTIMALLASHTIRISH VA SOG'LOM RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT SEKTORINI INSTITUTSIONAL ISLOH QILISHNING QIYOSIY TAHLILI.....	461
Sharapov Umidjon Shavkatovich	
ZAMONAVIY SERVIS KOMPANIYALAR TANNARXINI ANIQLASHNING DOLZARB YO'NALISHLARI	471
Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
NAVOIY VILOYATINING TURISTIK OBYEKTALARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI	477
Turayev Abduvoxid Kuldashovich	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	483
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich	
QORAKO'L TERI JINGALAKLARINING TAKRORLANMAS KO'RINISHI VA XUSUSIYATLARI.....	492
Hakimova Sh.Q., Azimov J.Sh., Farmonov F.F.	
YOSH TADBIRKORLARNING STARTAP LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	497
Koriev Orif Azizovich	
HUDUDLARDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	502
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Karimov Chuxmor Abdirashidovich	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA MOLIYAVIY NATIJALARI TAHLILI.....	507
Alimov Baxodir Batirovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY TAHLILI	513
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING ROLI	516
Xodjimatom Maksudbek Ubaydullayevich	
MINTAQA TURIZM INDUSTRIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISHI VA BOSHQARUV FAOLIYATLARI TAHLILI	520
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Ruziqulov Aziz Tuxtayevich	
TIJORAT BANKLARIDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH ORQALI MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASH: NAZARIY YONDASHUV VA ISTIQBOLLAR	526
Nazarova Shohista Tolmas qizi	
METALLARGA BOSIM OSTIDA ISHLOV BERISH JARAYONLARINI RAQAMLI MODELLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	531
Xasanov Kamoliddin Akmal o'g'li, Abdullayev Fatxulla Sagdullayevich, Diyorov Salohiddin Farhod o'g'li, Jalolov Jafar Jamol o'g'li	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL MABLAG'LARI HISOBINI MHHS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	537
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIRIN IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHGA UNDOVCHI OMILLAR.....	543
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li	
MINTAQANING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	548
Maxmudov Jasurbek Ergashevich	
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MUZEY OBYEKTINING SIG'IM TAHLILI: FAYZULLA XO'JAYEV UY-MUZEYI TAJRIBASIDA.....	553
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA KICHİK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIKLARI.....	560
Turdiyeva Muqaddas Umarovna	
МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО ОБЪЕКТА ДЛЯ АНАЛИЗА КОМПЛЕКСНЫХ ЦИФРОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОБЪЕКТОВ.....	565
Гулямов Шухрат, Шамсутдинова Винера, Караханова Алсу, Зайниддинова Зебинисо	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEKANIZMLARI	571
Yuldoshov Otabek Jovli o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH MEKANIZMLARI.....	576
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	

TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHIYATINI OSHIRISH MEXANIZMLARI

Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashuvi, xalqaro obligatsiyalar emis-siyasi orqali uzoq muddatli xorijiy moliyaviy resurslarni jalb etish, 2030-yilgacha investitsion kreditlash hajmini oshirish hamda bank aksiyalarining 10 foizini xorijiy investorlarga sotish mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ushbu jarayonlarning bank likvidligi, kapital yetariligi, resurslar diversifikatsiyasi, valyuta barqarorligi, risklarni boshqarish tizimi va investitsion kreditlash salohiyatiga ta'siri asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: xalqaro kapital bozorlari, evrobond, obligatsiya emissiyasi, xorijiy investorlar, moliyaviy integratsiya, bank aksiyalari, investitsion kreditlar, valyuta likvidligi, kapital yetariligi, risklarni boshqarish.

Аннотация: В статье научно анализируются процессы интеграции коммерческих банков в международные рынки капитала, привлечения долгосрочных иностранных финансовых ресурсов посредством эмиссии международных облигаций, увеличения объема инвестиционного кредитования до 2030 года, а также механизмы продажи 10 процентов банковских акций иностранным инвесторам. В исследовании обосновывается влияние данных процессов на ликвидность банков, достаточность капитала, диверсификацию ресурсов, валютную стабильность, систему управления рисками и потенциал инвестиционного кредитования.

Ключевые слова: международные рынки капитала, евробонд, эмиссия облигаций, иностранные инвесторы, финансовая интеграция, банковские акции, инвестиционные кредиты, валютная ликвидность, достаточность капитала, управление рисками.

Abstract: This article analyzes the integration of commercial banks into international capital markets, the attraction of long-term foreign financial resources through international bond issuance, the expansion of investment lending by 2030, and the sale of 10 percent of bank shares to foreign investors. The study examines the impact of these processes on bank liquidity, capital adequacy, funding diversification, foreign currency stability, risk management, and investment lending capacity.

Keywords: international capital markets, Eurobonds, foreign investment, bank equity, investment lending, liquidity, capital adequacy, financial integration, risk management.

KIRISH

Jahon moliyaviy bozorlarining globallashuvi, kapital oqimlarining tezlashuvi, xalqaro investorlar talablarining oshishi va moliyaviy xizmatlar bozorida raqobatning kuchayishi sharoitida tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga chiqishi strategik zaruratga aylanmoqda. O'zbekistonning "O'zbekiston – 2030" strategiyasida iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash, xususiy sektor ulushini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va moliyaviy tizimni modernizatsiya qilish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan [7]. Ushbu maqsadlarga erishishda tijorat banklarining uzoq muddatli, arzon va barqaror moliyaviy resurslarga ega bo'lishi muhim omil hisoblanadi.

Tijorat banklari uchun xalqaro kapital bozorlariga chiqish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- uzoq muddatli xorijiy moliyaviy resurslarni jalb qilish;
- bank passivlari tarkibini diversifikatsiya qilish;
- xorijiy valyutadagi likvidlikni oshirish;
- yirik investitsion loyihalarni moliyalashtirish;
- xalqaro reyting agentliklari oldida ishonchlilikni kuchaytirish;
- korporativ boshqaruv va moliyaviy shaffoflik standartlarini yaxshilash;
- xorijiy investorlar bilan institutsional hamkorlikni rivojlantirish.

Shu bilan birga, xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashuv banklar zimmasiga yangi talablarni ham yuklaydi. Jumladan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga rioya qilish, kredit portfeli sifatini oshirish, valyuta

va foiz risklarini boshqarish, investorlar bilan ochiq axborot almashinuvini yo'lga qo'yish hamda xalqaro obligatsiyalar bo'yicha majburiyatlarni o'z vaqtida bajarish talab etiladi.

OECD tahlillarida O'zbekistonda xususiy investitsiyalarni kengaytirishda kapital bozorlarining yetarli darajada rivojlanmagani muhim cheklovlardan biri sifatida qayd etilgan [9]. Shu bois tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashuvi nafaqat bank sektori, balki butun iqtisodiyotning investitsion faolligini oshirish uchun ham dolzarb masala hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashuvi, xorijiy moliyaviy resurslarni jalb qilish va investitsion faoliyatni kengaytirish masalalari mahalliy hamda xorijiy iqtisodiy adabiyotlarda muhim ilmiy-amaliy yo'nalish sifatida o'rganilgan. Mahalliy tadqiqotlarda xalqaro moliyalashtirish mexanizmlari, xususan, xalqaro obligatsiyalar va evrobondlar tijorat banklari uchun uzoq muddatli hamda nisbatan barqaror resurs manbai ekani ta'kidlanadi. Bunday instrumentlar bank passivlari tarkibini diversifikatsiya qilish, ichki depozit bozoriga bog'liqlikni kamaytirish va likvidlikni mustahkamlash imkonini beradi [1]. Shuningdek, bank kapitali tarkibida xorijiy investorlar ishtirokining ortishi kapital barqarorligi, korporativ boshqaruv sifati, moliyaviy shaffoflik va xalqaro reyting ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslab berilgan [2].

Xorijiy ilmiy manbalarda esa xalqaro kapital bozorlarining rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimi uchun resurslarni diversifikatsiya qilish, investitsion faollikni oshirish va tashqi moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirishdagi o'rni alohida qayd etiladi. Xalqaro obligatsiyalar bozori banklar uchun muhim moliyaviy instrument bo'lib, u uzoq muddatli kapital oqimini ta'minlash bilan birga valyuta riski, foiz stavkasi riski va qayta moliyalashtirish xavfini samarali boshqarishni ham talab etadi [3]. Kredit bozorlarida axborot assimetriyasi va kapital yetishmovchiligi sharoitida xorijiy investitsiyalar iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlovchi muhim manba sifatida namoyon bo'ladi [4]. Moliyaviy tizimning rivojlanishi esa iqtisodiy o'sish, innovatsion faoliyat va tadbirkorlik muhitining kengayishi bilan bevosita bog'liq ekani ilmiy jihatdan asoslangan [5].

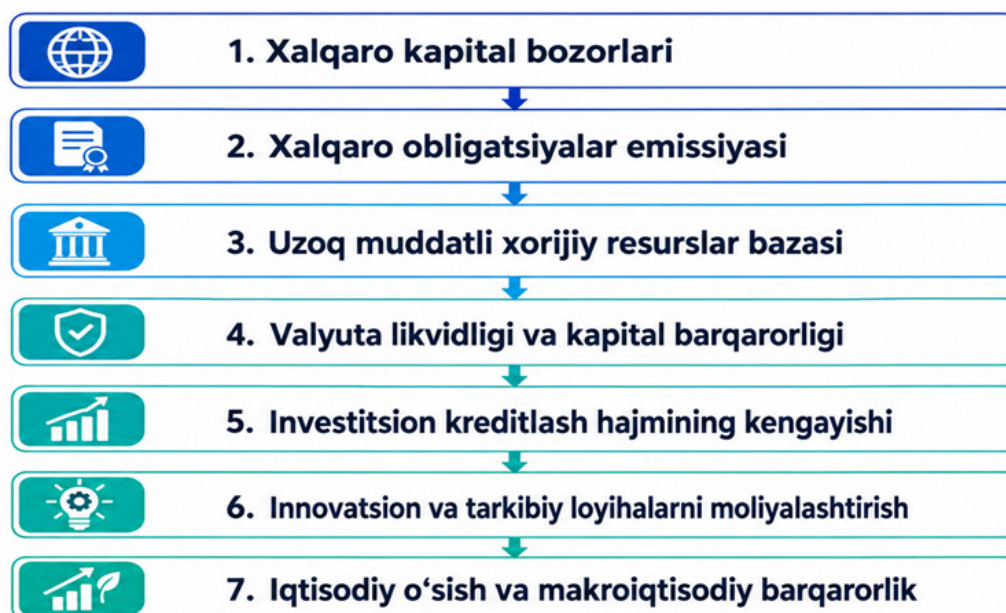
O'zbekiston moliya sektori bo'yicha xalqaro baholashlarda bank nazoratini takomillashtirish, davlat banklarini transformatsiya qilish, riskka asoslangan nazorat yondashuvini rivojlantirish va moliya institutlarining barqarorligini oshirish borasida islohotlar amalga oshirilayotgani qayd etiladi [8]. Bu holat tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga chiqishi, xorijiy investorlar bilan hamkorlikni kengaytirishi va investitsion kreditlash salohiyatini oshirishi uchun zarur institutsional asoslar bosqichma-bosqich shakllanayotganini ko'rsatadi. Mazkur yondashuvlar maqolaning umumiy konsepsiyasi — tijorat banklarining xalqaro moliyaviy integratsiyasi orqali resurslar bazasini kengaytirish va investitsion salohiyatini oshirish g'oyasi bilan uzviy bog'liqdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot konseptual-analitik, ssenariyli va institutsional yondashuvlar asosida olib borildi. Unda tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashuvi, xalqaro obligatsiyalar emissiyasi, aksiyadorlik kapitaliga xorijiy investorlarni jalb qilish va investitsion kreditlar hajmini 2030-yilgacha oshirish mexanizmlari o'zaro bog'liq tizim sifatida tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlarida faoliyatini kengaytirish, shu jumladan, xalqaro obligatsiyalar chiqarish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilish lozim. Natijada tijorat banklarining xalqaro moliya tizimidagi ishtiroki kengayadi, ularning xorijiy investitsiyalarni jalb etish salohiyati ortadi hamda uzoq muddatli moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyoji qondiriladi (1-rasm).

 1-rasm. Tijorat banklarining xalqaro moliyaviy integratsiya modeli¹

Ushbu 1-rasmda qayd etib o'tilgan modelda xalqaro kapital bozorlari faqat moliyalashtirish manbai sifatida emas, balki bank faoliyatini institutsional modernizatsiya qiluvchi mexanizm sifatida talqin qilinadi. Chunki xalqaro investorlar ishtiroki banklardan yuqori darajadagi oshkorlik, moliyaviy intizom, risklarni boshqarish, ESG mezonlari va korporativ boshqaruv standartlariga rioya qilishni talab qiladi [8], [9].

Xalqaro obligatsiyalar emissiyasi tijorat banklari uchun tashqi kapitalni jalb qilishning muhim instrumentlaridan biridir. Evrobondlar, global obligatsiyalar, yashil obligatsiyalar, ijtimoiy obligatsiyalar va barqaror rivojlanish obligatsiyalari orqali banklar turli investor guruhlariga chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Xalqaro obligatsiyalar emissiyasining asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- uzoq muddatli moliyaviy resurslarni jalb qilish
- ichki depozit bozoriga bog'liqlikni kamaytirish;
- valyuta likvidligini oshirish;
- yirik investitsion loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatini kengaytirish;
- xalqaro reyting va investorlar bazasini shakllantirish;
- bankning global moliya bozoridagi tanilishini oshirish.

Biroq xalqaro obligatsiyalar emissiyasi bank uchun faqat imkoniyat emas, balki mas'uliyat hamdir. Xorijiy valyutada qarz jalb qilgan bank valyuta kursi o'zgarishi, foiz stavkalari oshishi, qayta moliyalashtirish riski va investorlar ishonchini yo'qotish xavfini puxta boshqarishi lozim (1-jadval) [3], [10].

1-jadval

 Xalqaro moliyalashtirish instrumentlarining afzalliklari va risklari²

Instrument	Afzalligi	Asosiy xavf	Boshqarish mexanizmi
Evrobond	Uzoq muddatli resurs jalb qiladi	Valyuta va foiz riski	Hedjirlash, ALM, valyuta aktivlari bilan muvofiqashtirish
Sindikatlashgan kredit	Tezroq jalb qilinadi, banklararo hamkorlikni kuchaytiradi	Qaytarish bosimi yuqori bo'lishi mumkin	To'lov jadvalini loyiha pul oqimiga moslash
Yashil obligatsiya	ESG investorlarini jalb qiladi	Mablag'lardan maqsadli foydalanish talabi	Green bond framework va mustaqil verifikatsiya
Ijtimoiy obligatsiya	Ijtimoiy loyihalarni moliyalashtiradi	Hisobot va monitoring talabi	Impact reporting tizimini joriy etish
IPO/SPO	Kapital bazasini mustahkamlaydi	Aksiyadorlik nazorati va oshkorlik talabi	Korporativ boshqaruv kodeksi va dividend siyosati

1 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

2 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

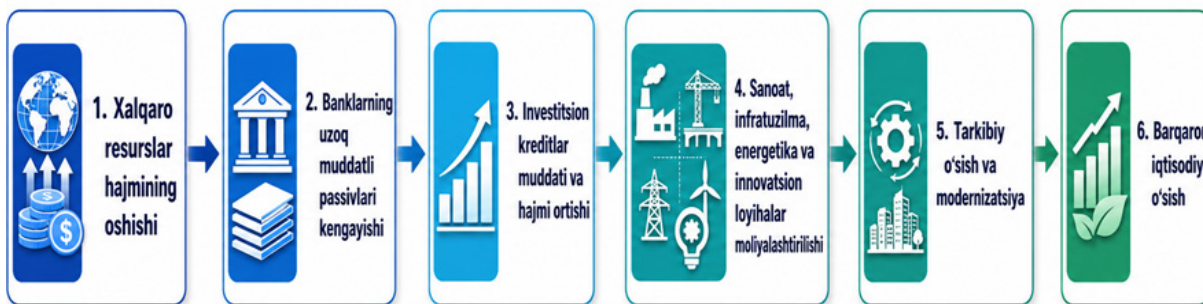
Xalqaro moliya institutlari kredit liniyalari	Nisbatan barqaror va maqsadli resurs beradi	Kovennantlar qat'iyiligi	Loyihalar monitoringi va compliance tizimi
---	---	--------------------------	--

Xalqaro obligatsiyalar orqali jalb qilingan mablag'larning samaradorligi ularning qaysi yo'nalishlarga joylashtirilishiga bog'liq. Eng samarali yondashuv — xorijiy valyutada daromad keltiruvchi, eksport salohiyatiga ega yoki import o'rnini bosuvchi loyihalarni moliyalashtirishdir. Bu bank uchun tabiiy valyuta xedjini shakllantiradi.

Investitsion kreditlar hajmining oshishi iqtisodiyotda ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, texnologik yangilanish, eksport salohiyatini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish va yangi ish o'rinlarini yaratish uchun muhim moliyaviy omildir. Xalqaro kapital bozorlaridan jalb qilingan uzoq muddatli resurslar investitsion kreditlar muddatini uzaytirish, foiz stavkalari barqarorligini ta'minlash va yirik loyihalarni moliyalashtirish imkonini beradi.

OECD hisobotida O'zbekistonning 2030-yilgacha yuqori o'rta daromadli mamlakatlar qatoriga kirish maqsadi barqaror investitsiya siyosati, xususiy sektor rivoji va samarali moliyaviy infratuzilma bilan bog'liq ekani qayd etilgan [9]. Shundan kelib chiqib, tijorat banklarining investitsion kreditlash salohiyatini oshirish makroiqtisodiy rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi.

Quyidagi 2-rasmda 2030-yilgacha investitsion kreditlar o'sishining mantiqiy modeli aks ettirilgan. Unda xalqaro resurslar hajmining ortishi banklarning uzoq muddatli passivlarini kengaytirishi, buning natijasida investitsion kreditlar muddati va hajmi oshishi, ushbu mablag'lar esa sanoat, infratuzilma, energetika va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishga yo'naltirilishi ko'rsatilgan. Mazkur jarayon tarkibiy o'sish va modernizatsiyani ta'minlab, pirovard natijada barqaror iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi (2-rasm).

2-rasm. 2030-yilgacha investitsion kreditlar o'sish modeli³

Quyidagi 2-jadvaldan ko'rinadiki, agar tijorat banklari xalqaro kapital bozorlaridan samarali foydalanib, resurs bazasini diversifikatsiya qilsa, 2030-yilga kelib investitsion kreditlar hajmi boshlang'ich davrga nisbatan konservativ ssenariyda 1,6 baravarga, bazaviy ssenariyda qariyb 2 baravarga, optimistik ssenariyda esa 2,4 baravargacha oshishi mumkin (2-jadval).

2-jadval.
2030-yilgacha investitsion kreditlar indeks prognozi⁴

Yil	Konservativ ssenariy, 8%	Bazaviy ssenariy, 12%	Optimistik ssenariy, 16%
2025	108	112	116
2026	117	125	135
2027	126	141	156
2028	136	157	181
2029	147	176	210
2030	159	197	244

Izoh: Boshlang'ich yil indeksi = 100

Bunda quyidagi shartlar muhim ahamiyatga ega:

- jalb qilingan xalqaro resurslarning investitsion loyihalarga yo'naltirilishi;
- kredit portfeli sifatining pasayib ketmasligi;
- valyuta tushumi mavjud loyihalarga ustuvorlik berilishi;

3 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

4 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

- risklarni baholash tizimining xalqaro standartlarga moslashtirilishi;
- kreditlar muddati va resurslar muddati o'rtasida muvofiqlik ta'minlanishi.

Yuqoridagi 2-jadval va 2-rasmda aks etganidek, tijorat banklari tomonidan investitsion moliyalashtirish jarayonlarini takomillashtirish asosida 2030-yilga qadar investitsion kredit resurslari hamda kreditlar hajmi oshishi prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan. Buning natijasida tijorat banklari iqtisodiy o'sishni moliyaviy qo'llab-quvvatlovchi asosiy institut sifatidagi rolini yanada kuchaytiradi hamda mamlakatda barqaror va uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish uchun zarur shart-sharoitlar yaratiladi.

Bank aksiyalarining 10 foizini xorijiy investorlarga sotish bank tizimining xalqaro kapital bilan bog'lanishini kuchaytiruvchi muhim mexanizmdir. Biroq bu jarayonda muhim metodologik farq mavjud: aksiyalar birlamchi emissiya orqali sotilsa, mablag' to'g'ridan to'g'ri bank kapitaliga tushadi; agar aksiyalar ikkilamchi bozorda mavjud aksiyador tomonidan sotilsa, mablag' bank balansiga emas, aksiyalarni sotgan aksiyador hisobiga tushadi (3-jadval).

Shu sababli bank valyuta likvidligini bevosita oshirish uchun 10 foizlik ulushni sotish quyidagi shakllarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

- qo'shimcha aksiyalar emissiyasi;
- SPO orqali kapital jalb qilish;
- strategik investor ishtirokida kapitalga to'g'ridan to'g'ri badal kiritish;
- davlat ulushi sotilganda tushumning bir qismini bank kapitaliga qayta yo'naltirish;
- GDR/ADR yoki dual listing orqali xalqaro investorlar bazasini kengaytirish (3-jadval).

3-jadval

Xorijiy investorlarga aksiyalar sotilishining bank faoliyatiga ta'siri⁵

Yo'nalish	Birlamchi emissiya ta'siri	Ikkilamchi savdo ta'siri
Valyuta likvidligi	Bank balansiga mablag' tushsa, oshadi	Bevosita oshmasligi mumkin
Kapital yetarliligi	Ustav kapitali va Tier 1 kapitalni mustahkamlaydi	Kapitalga bevosita ta'siri cheklangan
Korporativ boshqaruv	Xorijiy investor talablari kuchayadi	Aksiyadorlar tarkibi diversifikatsiyalanadi
Bozor bahosi	Bankning investitsion jozibadorligi aniqlanadi	Aksiyalar likvidligi ortadi
Xalqaro ishonch	Reyting va investorlar e'tiborini oshiradi	Bankning ochiqligi kuchayadi
Risk-menejment	Xalqaro standartlar joriy etiladi	Kuzatuv kengashi sifati oshishi mumkin

Xorijiy investorlar ishtiroki banklarda quyidagi ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi:

- aksiyadorlik kapitali diversifikatsiyalanadi;
- korporativ boshqaruv sifati oshadi;
- mustaqil direktorlar instituti kuchayadi;
- moliyaviy hisobotlar shaffoflashadi;
- dividend siyosati tartibga solinadi;
- xalqaro reyting olish imkoniyati kengayadi;
- investorlar bilan aloqalar tizimi shakllanadi.

Biroq xorijiy investorlarni jalb qilish uchun banklar quyidagi talablarga javob berishi lozim:

- IFRS asosida moliyaviy hisobot yuritish;
- audit xulosalarining xalqaro ishonchliligini ta'minlash;
- NPL darajasini nazorat qilish;
- kapital yetarliligi ko'rsatkichlarini mustahkamlash;
- dividend siyosatini aniq belgilash;
- investor relations bo'limini tashkil etish;
- ESG va compliance tizimlarini joriy etish (4-jadval).

5 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

4-jadval Integratsion modelning bank barqarorligiga ta'siri⁶

Omil	Bevosita ta'sir	Kutilayotgan natija
Xalqaro obligatsiyalar emissiyasi	Uzoq muddatli resurslar jalb qilinadi	Investitsion kreditlar hajmi oshadi
Xorijiy investorlar ishtiroki	Kapital va boshqaruv sifati kuchayadi	Bankning xalqaro ishonchligi ortadi
10% aksiyalarni sotish	Kapital tarkibi diversifikatsiyalanadi	Bozor intizomi kuchayadi
Valyuta likvidligi	Xorijiy valyutadagi resurslar ortadi	Import va eksport loyihalari moliyalashtiriladi
Risk-menejment	ALM, stress-test, hedjirlash kuchayadi	Barqarorlik ta'minlanadi
Kredit portfeli sifati	Loyihalar tanlovi yaxshilanadi	NPL xavfi kamayadi

4-jadvalga muvofiq, xalqaro obligatsiyalar emissiyasi banklarga uzoq muddatli qarz resurslarini jalb qilish imkonini beradi. Investitsion kreditlar hajmining 2030-yilgacha oshirilishi ushbu resurslarni iqtisodiyotning real sektoriga yo'naltirish imkonini yaratadi. Bank aksiyalarining 10 foizini xorijiy investorlarga sotish esa kapital bazasi, korporativ boshqaruv va xalqaro investorlar ishonchini mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, xalqaro kapital bozorlariga chiqishning ayrim xavflari ham mavjud. Jumladan, xorijiy valyutadagi qarzlarni milliy valyuta qadrsizlanganda bankning qarz yukini oshirishi mumkin. Foiz stavkalari global bozorlarda oshgan taqdirda qayta moliyalashtirish xarajatlari ko'payadi. Investorlar ishonchi pasaygan sharoitda esa yangi emissiyalarni joylashtirish qiyinlashadi (5-jadval).

5-jadval Xalqaro integratsiya jarayonidagi asosiy risklar va ularni kamaytirish choralarini⁷

Risk turi	Mazmuni	Kamaytirish chorasini
Valyuta riski	Valyuta kursi o'zgarishi qarz yukini oshiradi	Natural hedge, valyuta aktivlari, forward/ swap instrumentlari
Foiz stavkasi riski	Global stavkalar oshsa, qarz narxi qimmatlashadi	Fixed-rate obligatsiyalar, foiz stavkasi limitlari
Qayta moliyalashtirish riski	Muddat tugaganda yangi qarz jalb qilish qiyinlashadi	Maturity ladder, debt service reserve account
Kredit portfeli riski	Jalb qilingan resurslar sifatsiz loyihalarga yo'naltirilishi	Kredit skoring, loyiha monitoringi, DSCR tahlili
Reputatsion risk	Hisobot yoki kovennant buzilishi investor ishonchini pasaytiradi	Shaffof hisobot, investor relations, mustaqil audit
Likvidlik riski	Qisqa muddatli majburiyatlar bosimi	LCR va NSFR ko'rsatkichlarini nazorat qilish

OECDning investitsiya siyosati bo'yicha yo'l xaritasida O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar, barqaror rivojlanish, yashil iqtisodiyot va raqamli transformatsiya bilan bog'liq islohotlarni chuqurlashtirish muhimligi qayd etilgan [9]. Bu tijorat banklari uchun investitsion kreditlarni faqat an'anaviy loyihalarga emas, balki yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan innovatsion va ekologik loyihalarga yo'naltirish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tijorat banklarining xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashuvi bank tizimini modernizatsiya qilish, uzoq muddatli resurslar bazasini kengaytirish va investitsion kreditlash salohiyatini oshirishning muhim strategik yo'nalishidir.

Xalqaro obligatsiyalar emissiyasi tijorat banklariga 5–10 yil va undan ortiq muddatli moliyaviy resurslarni jalb qilish, ichki depozit bozoriga bog'liqlikni kamaytirish va investitsion loyihalarni moliyalashtirish imkonini beradi. Biroq bu jarayon valyuta riski, foiz stavkasi riski va qayta moliyalashtirish xavfini samarali boshqarishni talab etadi.

2030-yilgacha investitsion kreditlar hajmini oshirish iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlar, texnologik modernizatsiya, eksport salohiyatini kuchaytirish va innovatsion tarmoqlarni rivojlantirish uchun zarur moliyaviy

6 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

7 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan tayyorlangan.

shart-sharoit yaratadi. Ssenariyli prognozlar banklarning xalqaro resurslardan samarali foydalanishi natijasida investitsion kreditlar hajmi sezilarli darajada oshishi mumkinligini ko'rsatadi.

Bank aksiyalarining 10 foizini xorijiy investorlarga sotish bank kapitali, korporativ boshqaruv va xalqaro ishonchni oshirishning samarali vositasi hisoblanadi. Biroq valyuta likvidligini bevosita oshirish uchun ushbu jarayon birlamchi emissiya yoki kapitalga to'g'ridan-to'g'ri badal kiritish shaklida tashkil etilishi maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Usmonov N. Xalqaro moliyalashtirish mexanizmlari. — Toshkent, 2020.
2. Komilov A. Bank kapitali va xalqaro integratsiya. — Toshkent, 2021.
3. Eichengreen B. Global Bond Markets. — Oxford: Oxford University Press, 2019.
4. Stiglitz J., Weiss A. Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. — American Economic Review, 1981.
5. Levine R. Finance and Growth: Theory and Evidence. — Handbook of Economic Growth. Elsevier, 2005.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 12.05.2020-yildagi "2020 — 2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF-5992-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/docs/-4811025>
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2026-yil 16-fevraldagi "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-21-son Farmoni // URL: <https://www.lex.uz/uz/docs/-8050769>
8. International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan: Financial Sector Assessment Program — Detailed Assessment of Observance — Basel Core Principles for Effective Banking Supervision. — IMF, 2025. <https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2025/08/08/republic-of-uzbekistan-financial-sector-assessment-program-detailed-assessment-of-569475>
9. OECD. Roadmap for Sustainable Investment Policy Reforms in Uzbekistan. — OECD Investment Policy Reviews. Paris: OECD Publishing, 2025. https://www.oecd.org/en/publications/roadmap-for-sustainable-investment-policy-reforms-in-uzbekistan_20865f29-en.html
10. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: Finalising Post-Crisis Reforms. — Basel: Bank for International Settlements, 2017. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm> Начало формыКонец формы

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100